

ÖMÜR BOYUNCA GELİR

MESKEN KREDİSİ

PARA İKRAMİYELERİ

VAKIFLAR BANKASI

AKBANK AİLE TEVDİATI HESAPLARI

TASARRUF TERBİYESİNİ EN ÇOK DESTEKLEYEN VE İKRAMİYE İSABETİNİ EN AZ YÜZDE 50 YE ÇIKARTAN YENİ BİR TASARRUF SİSTEMİNİ ARZ EDER.

Her 200 hesaplık gruptan 100 üne mülak isabet

Aylık tasarrufların devamınca çoğalan ve tekrarlanan kazançma şansı

Bankanın mutad diğer keşidelerine iştirak hakkı (Tafsilât Gışelerde)

TÜRK FOLKLOK ARAŞTIRMALARI

Kasım 1957

Misafirlerinizi

YURDUN EN SEÇME TÜTÜNLERİLE HARMAN EDİLMİŞ SİGARALARIMIZ VE NEFİS LİKÖRLERİMİZLE AĞIRLAYINIZ. KOKTEYLERİNİZDE S.E.K VERMUDU DENEYİNİZ.

İnhisarlar

T. C. ZİRAAT BANKASI

TASARRUF HESAPLARI
1957 YILI İKRAMİYE PLANINDA

2.000.000 Lira

P.A.R.A.

2.000.000 Lira

UZUN VADELİ KREDİ
VARDIR

İÇİNDEKİLER:

FOLKLOK, HALK EDEBİYATI, AŞIK EDEBİYATI	Cahit ÖZTELİ
HALK OYUNLARININ BİZDEKİ YAYIMI	Hali Bedi YÖNETKEN
CENGÖZÖĞLÜ SEYİT OSMAN	Nebi DADALOĞLU
KANDIRA'DA OYUNLAR VE İNANÇLAR	Muzaffer UYGUNER
HALK MÜZİĞİNDE RİTİM (I)	Veynel ARSEVEN
FOLKLOKÇULARIMIZ: MAHMUT RAGİP GAZİMİHAL	T. E. A.
İZAHLI TÜRK HALK EDEBİYATI ANTOLOJİSİ,	Aşık CEVDET
İSTANBUL'DA ZİYARET YERLERİ (III)	Adil ÖZSEVEN
MÜFTÜ'YE AĞIT	Mehmet BOZDOĞAN

Sayı: 100

Kuruş: 25

X

201

TÜRKİYE KREDİ

BANKASI A.Ş.

Her Zaman Emrinizdedir

İLLER BANKASI

Sermayesi :

300.000.000 T. L.

Yüksek Hususi İdareleri

Belediyeler ve Köyler

in Harita İmâr ve

Planlarıyla Su, Elek-

trik, Yapıyer-

Proje, İnşaat

ve Tesisat İş-

leri, Banka

ve Kredî Müa-

melis ve Hizmet-

leri En Müstah Şart-

larla yapar ve Yan-

gün, Karâ, Trafik Nak-

liyat ve Her Türü Şi-

gorta Muameleleri

İda Eder. Fama-

liyat Sürat ve

Rolaylık

Sağlar.

1957
Yılında

24

APARTMAN DAİRESİ

5

İKİ KATLI SAHÇELİ EV

4

YAZLIK DİNLENME EVİ

1

MİLYON Para İkramiyesi

TÜRKİYE BANKASI
BANKASI

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AGUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR. HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 100

KASIM 1957

YIL: 9 — CİLT: 5

Folklor, Halk Edebiyatı, Aşk Edebiyatı

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Bu üç terimi çok zaman birbirine karıştırıyoruz. Bilim açısından ayrı olduklarını bildikleri halde, bazı yazarlarımız bu terimleri çoğunluğa uyararak yerinde kullanmıyorlar.

Folklor, kısaca «halkın mânevî medeniyetidir» diye tanımlanır. Bu tanımın içine masallar, türküler, efsaneler, gelenekler, türlü inanmalar, atasözleri, fıkralar gibi halkın ortak verileri girer.

Eunların yapıcıları belli değildir. İlk söyleyeni belki tek kişidir, fakat zamanla halk bu verileri işler, daha güzel duruma sokar, öylesine kendine maleder ki artık onda kişiliğin en küçük bir izi bile kalmaz. Folklorun yukarıda söylenen bölümleri içinde en süreli olanı inanmalar ve geleneklerdir. Türküler, efsaneler, atasözleri zamanla değişirler, unutulurlar, yerlerine yenileri çıkar. Gelenekler böyle değildir. Onlar da medeniyetlerin etkileriyle değişimlere uğrasalar bile ilk çıkış durumlarını saklarlar. Örneğin, bugün Anadolu'da yaşayan pek çok inanış ve gelenek, İslâmlık renklerine girmiş olduğu halde, on binlerce yıl önce Orta Asyada yaşayan atalarımızın inanış ve yaşayışlarıyla sıkıca ilgilidir. En eski Türk din törelerini içine alan ve pek eski bir geçmişi olan Şamanlığı bugün mümkündür. Kı-

saca belirtilen şu halk verileri topluca «Folklor» olarak adlandırılır.

Halk edebiyatı, yine halkın ortak malı olan bir edebiyattır. İnanç ve gelenekler dışında kalan türkü, masal, efsane, atasözü gibi söz ve düşünce sanatları «Halk edebiyatı» adı altında birleşir. Bu edebiyat folklorun bir koludur. En çok değişikliğe de bu kol uğrar. Bu edebiyatın doğmasından halk şâirlerinin —saz şâirlerinin de diyebiliriz— önemli rolü vardır. Bu şâirler kendilerini o kadar halktan sayarlar ki, meydana getirdikleri verileri adlarını bile koymazlar. Bu duruma en çok türkülerde rastlanır. Öteki verilere yazılı olarak rastlamak çok zordur. Raslansa bile yapıcılarına ait en küçük bir iz taşımazlar. Türküler öyle değildir. Örneğin, üç yüz yıl önce söylenmiş birçok türküler, söylendiği çağda defterlere geçirilmiş olarak bulunabilir. Bunların üzerinde yapıcısının adı yazılı olabilir ise de türkünün içinde söyliyenin adı geçmez. Bu durum gösterir ki halkın ortak malı olan «Halk edebiyatı» yaratıcıları kendilerini göstermiyorlar. Bu durum masalda, atasözlerinde hep böyledir. Daha ilk meydana çıkışta, yapıcı kendi isteğiyle gerilere çekilirken halka geçen bu edebî veriler o kadar çabuk değişikliğe uğrar ve o kadar halkın ken-

Halk Oyunlarının Bizdeki Yayını

Yazan: Halil Bedî YÖNETKEN

Türk halk danslarının Türkiye'de gençlik arasında yayını konusunda söylenecek epey söz vardır. Bu vesile ile bu konunun küçük bir tarihçesini yapalım: Bizde Halk oyununu gençlik arasında yayan ilk insan rahmetli hocamız Selim Sırrı Tarcan olmuştur. Üstadımızın bu konudaki değerli, tarihi mesaisini anmayı borç biliriz. Tarcan vaktiyle zeybek oyununa nasıl heves ettiğini şöyle anlatır:

«1313 senesinde Yunan aleyhimize ayaklanmıştı. Ben de o zaman henüz mektepten zabıt çıkmış ve İzmir'e memur edilmişim. Her tarafta tahşidat oluyordu. Manisa'dan, Aydın'dan, Denizli'den akın akın redifler İzmir'de toplanıyordu. Bu askerlerin hemen hepsi de çam gövdesi gibi iri yarı zeybeklerdi. Yeni kale ve Kadife kalede açık ordu-

gâh yapıyor, geceleri de meşaleler yakarak zeybek oyunları oynuyorlardı.

İşte ben bu seyrine doyumlanmaz merdane raksları o zaman görmüş ve hayran olmuştum. Harpten sonra Güzel İzmir'de dört sene kaldım. Her fırsat düşükçe Aydın'da, Denizli'de, Manisa'da, Akhisar'da eşrafın delâletiyle efeleri oynatır, kendim de aralarına karışarak onları taklide çalışırdım. İzmir'den ayrıldıktan sonra on sene kadar zeybek oyunu oynamaya fırsat düşmedi. İsvet'te ne gördüm? Meşrutiyetin ilânını müteakip İsvet'e terbiyei bedeniye tahsiline gitmişim. Orada halkın millî duygularını çok kuvvetli buldum. Bu duyguların nasıl tenmiye edildiğini tetkik ettim. Halk şarkılarına ve halk rakslarına fazla ehemmiyet verdiklerini gördüm. Belki bundan altmış sene evvel o-

di malı olur ki ilk durumuna hiç benzemez, bambaşka bir yapı olur. Bunda yeni olayların, söyleyenlerin, yeni evrim ve devrimlerin etkisi çoktur. Bu etkilerin yavaş veya çabukluğuna göre de değişmeler yavaş veya çabuk olur.

Bir de halkın malı olmadığı, bir sanatçı damgasını taşıdığı halde halka mal olmuş yapıtlar vardır. Bunlar da yapıcıların adları yoktur. Fakat bir sanatçı işleyici kendini gösterir. Örneğin, Dede Korkut kitabı bunlardandır. Bugün söylenen türkülerin çoğunun yapıcı şâirlerini birkaç yüz yıl önceki defterlerde bulabiliyoruz. Bunlar arasında en çok Karaca Oğlan, Kerem, Ercişli Emrah gibi büyük saz şâirleri gösterilebilir. Şu duruma göre halk edebiyatı, iki kaynaktan besleniyor: Ya ilk anda halk malı olarak doğuyor ve öylece kalıyor. ya da bir sanatçı malı sonradan halka geçiyor. Ne olursa olsun, halk kendi malı durumuna soktuğu verilerden kişilik izleri süliyor, ortaklık durumuna getiriyor. Böylece, halk edebiyatı dediğimiz sanat ürünleri, kişilik izlerinden uzak, değişmelerini durdurmadan sürüp gidiyor.

Âşık edebiyatına gelince: Bu edebiyat, bildiğimiz genel edebiyat tarihinden ayrı değildir. Nasıl bir divan edebiyatı, bir Tanzimat edebiyatı, Servet-i Fünun edebiyatı varsa, bir de «Âşık edebiyatı» var. Bu edebiyat adları, sanları, yaşadıkları çağlar belli şâirlerin meydana getirdikleri edebiyattır. Yalnız bunun öteki edebiyatlardan ayrılışı sanatçıların halk adamı oluşu, halkın diliyle söylemeleri, kültürlerinin halka bağlı oluşuyla kendini gösterir. Bir özelliği de bu ürünlerin müzikle birlikte meydana gelişidir. Bu pek eski bir geleniğin sonucudur. Bu yüzden bu sanatçılara «saz şâiri» adı verilir. Saz şâirleri, şâirlerinde adlarını söylerler, böylece kişiliklerinin damgasını beraber yaşatırlar. Sanat düşüncesiyle meydana gelen bu edebiyatın halk edebiyatından ayrılışı asıl bu yöndendir.

Yukarıda kısaca açıkladığımız bu üç terim, pek çok aydınlarımızca «folklor» genel adı altında söyleniyor. Folklor ve halk edebiyatı her ne kadar bir iseler de, yani halk edebiyatı folklorun bir kolu ise de âşık edebiyatı bunlardan büsbütün ayrı bir sanat verimidir.

rada (Halk raksları muhipleri) cemiyeti teessüs etmiş, bu cemiyetin âzaları İsvet'in her tarafına seyahat ederek Dalıkarlıda, İskanede, İsmolandta, Verlandta, Norlandta buldukları millî şarkıları toplamışlar, mahallî raksları iyi bilenlerden birer aile alıp Stokholm'e getirmişler. Onları Skansen millet bahçesinde, tıpkı kendi köylerindeki şekilde fakat daha muntazam ve daha zarif bir tarzda inşa ettikleri evceğizlerde yerleştirmişler. Skansen millet bahçesi İsvet tarihi hars ve tarihi terbiyesinin canlı bir nümunesidir. Şehrin en güzel bir noktasında bir göl kenarında zarif bir tepede dilnişin bir parkı andırır. Köylüler evlerini kalın kalasları, direkleri birbirine çatarak hiç çivi kullanmadan gayet davanıklı ve kullanışlı bir şekilde yapmışlar. İşte bu evlerde köylü an'ane ve âdetleri ile yaşıyorlar. Parkın ortasında açıkta bir sahne vücutte getirilmiş, orada pazar ve çarşambalar güzel havalarda köylüler millî sazları, millî kıyafetleri ile millî oyunlarını oynuyorlar. Şehrin en kibar sınıfına mensup olan kimseler de gelip bu raksları öğreniyorlar. İsvet bu kadarla iktifa etmiş, 1890 senesinde Enes kasabasında oyun muallim mektebini tesis ederek millî raksları ıslah ve onlara bedî ve terbiyevî bir şekil vermişler, bunların bir kısmını büsbütün terk, bir kısmını tâdil, bir kısmını da yeniden ibda ederek sanata ithal etmişler. İsvet Maarif Nezareti bu raksları giiftelerini, notalarını, resimlerini tabedip mekteplere meccanen tevzi etmiş, şehremaneti bu risalelerden yüz binlerce basıp köylere meccanen yollamıştır.»

Rahmetli üstad memlekete döndükten sonra, İsvet'te gördüklerinden mühem olarak kendine mahsus, ve bir zaman herkesin tanıdığı zeybek oyununu tertiplemiştir. Bu oyunu ibda etmek için de İstanbul'da saray maiyet bölümünde bulunan zeybekler Fatihe deveciler arasında güzel zeybek oyunu oynayanları görmüş, 1911 de Eskişehir, Konya, Afyonkarahisar, Uşak, Manisa'da ve Kırakeçeli aşireti zeybekleri arasında çalışmış, sonra Bursa zeybeklerini, rah-

metli Osman Pehlivanı seyretmiş, nihayet bütün bunlardan mühem olarak kendi zeybek oyununu yaratmış. Bu oyunu 1917 de, bundan tam 40 yıl önce İstanbul Muallim Mektebi talebesine öğretmiş ve gençler bu zeybek oyununu o yıl Kadıköy İttihadı Spor Kulübünde yapılan idman bayramında oynamışlardır. Bu, münevver gençliğin, bir münevver tarafından icat edilmiş halk oyununu ilk defa oynadığı kesin bir tarihtir. Oyun sonra gençlik arasında oldukça yayılmıştır.

Selim Sırrı Tarcan İnkılâptan sonra İstanbul Yüksek Muallim Mektebi müdürü iken bir müsamerede kendi zeybek oyununu bizzat oynamış ve bu dedikoduyu mucip olmuştur. Üstad, bu oyunu bilâhare kadın-erkek beraber oynanacak bir hale koymuş, onu bâzı bayan öğretmenlere öğretmiş, nihayet İzmir'de Atatürk'ün huzurunda talebesi Muallâ ile beraber oynamış, Büyük Gazinin takdir ve iltifatlarına mazhar olmuştur. (Sarı Zeybek şu dağlara yaslanır) mısraı ile başlayan tanınmış eski Sarı Zeybek türküsünün orijinal bir müzikle bestelenmesinden ibaret, orijinal bir oyun müziğini ihtiva eden bu zeybek oyunu 5 figürden mürekkeptir, uzun zaman (Selim Sırrı Zeybeği) adıyla anılmıştır.

Rahmetli bizde ilk halk oyunu koğrafı olmuş, halk oyununu eğitim vasıtası olarak okula sokmuştur.

Mütareke yıllarında Salâhattin Öksüzçü'nün Darüleytamlar umum müdürlüğü zamanında Ortaköy, Bebek, Balımcu Darüleytamlarından seçilmiş bir gruba Rıza Tefvik - Osman Pehlivan tarafından asıl zeybek oyunu öğretilmiş, bu öğrencilerden mühim bir kısmı İstanbul Muallim mektebine geçince bu oyunu orada yaşatmışlardır ki (Rıza Tefvik Zeybeği) adı altında oldukça yayılmıştır.

Anadolu halk oyunlarının yalnız zeybek oyunlarından ibaret olmadığı, geçmiş tarihlerde Ankaraya gelen halk ekiplerinden anlaşılınca Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü esas ders maddeleri arasına bir de

Saz Şairleri :

Cingözoğlu Seyit Osman

Yazan: Nebi DADALOĞLU

XVIII. Yüzyılın sonlarında yaşamış olan Cingözoğlu Seyit Osman, Pınarbaşı Kazasının Sindel Köyünden Pemet'in oğludur. Yakın akrabalarının bir kısmı Kesir ve Cingöz Köyünde bulunmaktadır.

Cingözoğlu Seyit Osman'ın bazı koşmalarını «Dadaloğlu» ya mal edenler olmuştur. Bunu daha sonraları açıklamaya çalışacağız. Cingözoğlu küçük bir çetenin reisidir ve Avşardır. Onun kahramanlığı, söylediği koşmalar ve ona yakılan ağıtlar hâlâ odalarda söylenmektedir.

Anlatmaya çalışacağım şu hikâyeli koşma, amcasının oğlu olan Sarı Ali ve Mustafa Cingöz'den yazılmıştır.

Maraş Paşası Bayazıtöğlü Süleyman Maraş'tan Kayseri istikametinde yol aldığı Kuruçay içinde kervanı soyup talan ediyor. Bir müddet sonra Avşar'da zahire kıtlığı oluyor. Cingözoğlu aşiretini çekip Maraş altına barın-

hak oyununun çeşitli bölgelerinden getirilen gerçek halk oyuncularına dersler verdirilmiş ve Enstitü beden eğitimi şubesi öğrencileri uzun yıllar Sivas halayları, Erzurum barları, Karadeniz horonları, Ege zeybeklerini ve Mudurnu meseli oyununu oynamışlardır.

Rahmetli Ahmet Yekta Madran, Gençlik bayramında Ankarada 19 Mayıs stadında bir kaç defa Egeli yüzlerce izci talebesini bizzat klarnet çalarak oynatmıştır.

Bilindiği gibi eski Köy Enstitüleri (Bugünkü öğretmen okulları) halk danslarına büyük önem vermişlerdi. Birçok oyunlar bu müesseselerde hâlâ yasamaktadır.

Bu küçük tarihçe de gösterir ki halk dansları yayılabilir ve yayılmaktadır. Bizde de muayyen bir ölçü dahilinde yayılmıştır, yayılmasında eğitim yönünden büyük fayda vardır. Yalnız bizdeki yayım şeklinin yeniden bir göz geçirmeye ve islahaya ihtiyacı olduğu da muhakkaktır.

mak üzere gittiğinde Paşa haberdar oluyor. Cingözoğlu'ndan intikamını almak üzere huzuruna çağırıyor. Paşa, Avşar Halloğlu Aşireti'nden bir kız isteyip onu alamadığı ve aşkı elân sönmeyeceği için Cingözoğlu'na her dörtlüğün önünü kendisi söyleyeceğini bildirerek nihayet-teki üç mısraı da Cingözoğlu'nun söylemesini emrediyor.

Şayet Cingözoğlu kafiyeleyemezse Aşireti barınmayacak ve kendisinin de kellesi kesilecek!

Paşa ve Cingözoğlu karşılıklı sazi kucaklarlar:

Paşa : İki Turnam gelmiş garip ötüyor
Cingözoğlu : Kırcı tutmuş aşılmıyor belleri
" : Eski derdime de dert mi katarsın
" : Seher vakti göğ eylemiş elleri
Paşa : Hup sallanma hup âvazın duyalarlar
Cingözoğlu : Çan çalar da sedâ verir kayalar
" : Dağ yüzüne bozuladır mayalar
" : Gördüm aşar gider ağca yolları.
Paşa : Kuruenova Azgıt senden geçünce
Cingözoğlu : Günbunana Geben suyun geçince
" : Meyremiş'de hup cemalin açınca
" : Bağdiser dağıtır zülfün telleri.
Paşa : Çincin boğazından gerdek Mağara
Cingözoğlu : Bir belgüzar savsam verir mi yâre
" : Çevrinin konunda sra pınara
" : Size mehman olsun Göksün Çöleri.
Paşa : Keklik olduğundan Sakaldutan'a
Cingözoğlu : Yüreğ mi dayanır garip ötene
" : Yalağın çölüne konun Vatan'a
" : Coşkun akar şu Sarız'ın selleri
Paşa : Sarı çiçek sayran kurmuş oturur
Cingözoğlu : Tor Şaban'ım sana benlik getirir
" : Kadir Mevlân bir mekânâ yetirir
" : Söyledikçe sirin söyler dilleri.

Cingözoğlu: «Paşa aksi bir mısra söyler de arkasını getiremem», korkusu ile hemen devam eder.

Der SEYİDİN yüksek ne da havalan
Kabaktepe Kömarmutdan savalan
Uğrunuzda Halloğlu var Turnalar
† Bizim tein savul edin hallerin.

Paşa bunun üzerine Cingözoğlu'nu af ediyor, o sene bahara kadar aşiretin erzakını da temin ediyor.

Kandıra'dan Derlenen Folklor Malzemesi :

Kandıra'da Oynulan ve İnsan Azalarına Dair İnançlar

Yazan: Muzaffer UYGUNER

OYUNLAR

Oyunlar, halkın ve çocukların eğlence vasıtasıdır. Uzun kış gecelerinde her taraf karla kapanmış ve kurtların indiği bir köyde halk ne yapsın? Evlere toplanarak vakit geçirmeye çalışırlar. İssiz küçüklerin de yapacağı şey elbette ki oyundan başka bir şey değildir.

Biz oyunları evvelâ, büyük ve çocuk oyunları diye ikiye ayırabiliriz. Bazıları, oyunları sportif ve sportif olmayan oyun olarak mütalâa ederler. Ben burada, insan hayatının tekâmülünü takip ettiğim için böyle ayırıyorum.

A — Çocuk oyunları — Bunların bir kısmı, bir ebe ayırmak suretiyle ve bazıları da ebe ayırmadan oynanır. Ebesiz oynanan oyunlar, her zaman ve bir tek çocuk tarafından da oynanır. Çember çevirmek gibi. Ebeli oynananlarda fazla çocuk lazımdır.

Çocuk oyunlarının hemen hepsi sportiftir. Fakat bu pek yorucu bir şekildedir. Koşmak ve daima koşmak... Diyebiliriz ki koşusuz oyun yoktur. Meselâ totuk oyununda koşu pek azdır. **Evcilik** te ise hemen hiç yoktur. Bu en nazik çocuk oyunlarından biridir. Aç kapiyı bezirgân başı oyunu da oyun tarzı ve bestesi bakımından çok hoştur.

B — Büyük oyunları — Büyüklerin oyunlarını da ikiye ayırabiliriz: Raks- lar ve diğer oyunlar. Diğer oyunlar dediğim bu kısımda sportif oyunlar yanında olmyanları da vardır. Yüyük oyunu sportif bir oyun sayılmaz. Buna mukabil heyamola sportiftir. Sportif olmyan oyunlar ekseriye kadınlar tarafından oynanır.

Rakslara gelince; yerli halkın raksları el, kol ve bacakları oynatma suretile oynanır. Kafkasya ve başka diyarlardan gelen halkın oyunları ise hoplema ve sıçrama suretile oynanır. Rakslar, düğünlerde, kına gecelerinde ve diğer bazı toplantılarda oynanır. Fakat şunu söylemek lazımdır ki bugün artık tango v.s. gibi danslar merkezde görül-

mektedir.

Raksların hususî beste ve güftele-ri vardır. En yaygın oyun çiftetelli'dir. Kasap oyunu da önemlidir. «Kasabının alyanağı» diye türkü söylenirken serçe parmakla ayak arasındaki mesa- fe en yakın olmak şartile parmaklarını bükerek ellerini yüzlerinden hafifçe ve gayet nazikâne arkaya savurarak, kız- lar bu oyunu oynarlar. Bunlardan baş- ka Düzçe, kaşık oyunları ve havaları vardır.

İNSAN AZALARINA DAİR İNANÇLAR

A — Baş ve saç — Başbaşa vuran iki kişiden birinin kel olacağına inanılır. Bundan korunmak için ikinci defa başlarını vurmaları lazımdır. Cuma günü baş ağrısından bahsedilmez. Zira her Cuma baş ağrısı gelir. Başında vakit- siz ak bulunanın saadete ereceğine inanılır. Kesilmiş saça basanın başı ağrır.

B — Kaş ve göz — Kaşı düz olan zekidir. Kaşı kaşınan tanıdığa rastlar. Gözünün beyazı fazla olanlar hain ve katil olurlar. Yeşil gözülere inafsızdır. Gözleri büyük olanlar tamahkâr olur; mala hiç doymazlar. Göz kapakla- rının inceliği zekâyâ âlâmettir.

Sağ gözü seçiren sevinçli, sol gözü seçiren gederli haber alır. Her ikisi de seçirirse kavga edecek demektir.

C — Kulak ve burun — Kulağı kü- çük olan kimsenin karısı güzel olur. Cu- martesı günü kulağı çınlayan muradı olur. Sol kulak çınlarsa aleyhinde, sağ kulak çınlarsa lehinde konuşulmaktadır. Kızarma halinde de aynı hüküm cari- dir.

Burnu büyük olanlar kibirli ve nan- kör olur.

D — Kol, el ve avuç — Dirseğinden öpülen kimse Hacc'e gider. Sağ avuç ka- şınırsa, para alınır; sol kaşınırsa para verilir. Eli soğuk olan kimsenin kalbi sıcaktır.

Pazar günü tırnak kesene hediye gelir. Cumartesi günü kesmeği itiyat

Halk Müziğinde Ritim

- I -

Yazan: Veysel ARSEVEN

Sanat müziği başlıca üç unsurdan meydana gelir: 1 - Ritim; 2 - Melodi; 3 - Armoni.

Türk halk müziğinde bunlardan ancak ilk ikisi vardır. Üçüncü unsur ise hayâl meyâl seçebiliyoruz. Bu unsuru, **Halk Müziğinde Çok Sestlilik** bahsinde daha etraflıca araştıracağız.

Ritmin bir genel, bir de özel mânası vardır. Genel mânası ile ritim tabiatın bütün olaylarında ve her günkü yaşayışımızda kendini belli eder. Kalbimizin atışı, rüzgârda bir ağacın sallanışı, bir kuşun uçuşu ve saat, lokomotif gibi mekanik araçların hepsinde, genel ritmin canlı örneklerini görür ve duyarız. Bütün artistik yaratmalarda ise ritmin özel mânasıyla karşılaşırız.

Müzikal anlamdaki ritme gelince, görürüz ki bu anlayış milletlere, ırklara ve insanların kültürel olgunluklarına göre değişir. Doğu müziğinde melodi daha ziyade duygusal veya dinsel bir özellik taşıdığından, ritim de batıdaki gibi ayrı bir karakter taşır. Doğunun dinsel törenlerinde (Brahmanlarda, Tibetlilerde, Mevlevilerde olduğu gibi), âyinlere raks da katıldığından, ritim önemli bir yer tutar. Buna rağmen rakslarda ritmik hareketler oldukça mülayimdir ve âdeta parmakların ucunda erir giderler. Afrika ve Avustralya yerlilerinde ise denebilir ki müzik sadece ritimden ibarettir. Batı sanat müziğinde ritim, gelişe gelişe bugünkü çağdaş olgunluğuna erişebilmiş, ve daima da geliştirilmektedir. Bach ve Beethoven'ın kullandığı ritim çeşitleri ile bugünkülerden Strawinsky, Bartok ve Hindemith'in kullandığı ritim çeşitleri arasında dağ-

edinirse, Kâbe'ye gider. Gece tırnak kesenin ömrü kısadır. Kesilen tırnaklar sokağa atılmaz. Bunlara basanlar büyülenmiş.

E - Ayak - Ayacağının altı kaşınan yola gider. Ayakları üzerinden atlanan kimsenin boyu kısa kalır. Düztabanlar uğursuz sayılır.

lar kadar fark vardır.

Doğu müziğinde ritmin mistik bir yönü, dinsel törenlerdeki raksların da sembolik bir tarafı vardır.

Ondokuzuncu Yüzyıl sonlarına kadar Doğu müziğinin bu ritmik özellikleri Batı bestecilerince ya bilinmiyor, yahut da mühimsenmiyordu. 1889 Paris Milletler Arası sergisi, iyi teşkil edilmiş Hintli, Cavalı ve diğer doğulu orkestraların konserlerine ve ekzotik dans gösterilerine bir vesile oldu. Bu olay Batıda empresyonizmle birlikte, oryantizm cereyanını doğurdu. Debussy gibi besteciler, Gauguin gibi ressamlar doğunun bu parlak renk ve ritimlerine kendilerini kaptırdılar.

Ritim, yalnız başına müzik değildir. fakat ritimsiz de müzik olamaz. Binlerce yıl önceleri Konfüçyus «Müzik ritimdir» sözü ile bunu kesin bir şekilde belirtmek istemiştir.

Görülüyor ki ritim müziğin temel unsurlarından biridir. Ritimsiz bir melodi ne de armoni vardır. Demek ki müzik her şeyden önce bir hareket sanatıdır. Nihayet, yaşamakla, ritmi bizzat kendimizde duyarız. İçimizde olan ve zaman içinde akan hayat, hârikülâde bir intizamla, birtakım ölçülü hareketler zinciri tarafından kendini gösterir.

Türk halk müziğinde ritim konusuna geçmeden önce bilhassa bir hususu önemle belirtmek istiyorum. Yüzyıllar boyunca Türk köylüsü harb gibi, tabii âfetler gibi birçok üzücü olayların içinde yuğurulduğu halde, neden Türk halk müziği, hemen hemen sadece İstanbulun münevver tabakasına hitap etmiş olan divan müziğine nazaran, gerek hareket ve gerekse sözleri yönünden daha canlı, daha çok hayat doludur. Öyle ki biri, gerçek bir yaşayışı terennüm ederken, ötekisi tamamen hayâl ve tasavvura dayanan sisli, yalancı ve biraz da şehvet ve içki kokan bir hayatı terennüme çalışmış ve çalışmaktadır. İşte size, tarihçiler ve sosyologlar için deşilmemiş tap-

taze bir konu.

Buraya kadar canlandırmıya çalıştığımız ritmi şöylece özetleyebiliriz: Kısa veya uzun zamanlarda olan hareketlerin hepsine birden ritim denir. Ritim hareketleri yardımı ile ayarlanan zamanlıkların birbirine eşit gruplara ayrılışı edebiyatta vezni, müzikte de ölçüyü meydana getirir. Sözlü müzikte ise kelime ve cümlelerin vurgulu ve vurgusuz yerleri ritmi doğuran başlıca âmillerden biri olur. En az iki sesin peşi sıra söylenmesi ile bir ritim meydana gelir. Ancak bu iki sestem birinin diğerine nazaran daha kuvvetli (vurgulu) olması lâzımdır. Şu halde, ritmin belirmesi için, çalınan seslerden bazıların az da olsa birer vurgu (aksan) taşımaları icap eder. Bunlara ölçü vurguları deniyor. Meselâ, ölçünün ilk zamanı tabii bir vurgu taşır.

Bir de, cümlelerin anlaşılması için bazı seslere verilen vurgular vardır ki, bunlara ritmik vurgu denir. Meselâ, bir cümlelerin, bir motifin veya bir cümle parçasının ilk sesini bir az kuvvetli çalmak suretiyle melodinin başladığını duyururuz. Ritmik vurgunun mutlaka ölçü başında gelmesi şart değildir. Çok kere ölçünün her hangi bir vuruşu ile de başlayabilir.

Bir de, duygu vurgusu dediğimiz ve tesirli içli çalınması gereken seslere verdiğimiz özel vurgular vardır ki, bunların yapılabilmesinde kuvvetli bir müzik kültürüne ve müzik duygusuna ihtiyaç vardır. İfade bakımından pek önemli olan duygu vurgusu, çok zaman müzikal bir cümlelerin en ehemmiyetli, en yüksek veya en çok bize tesir eden yerine getirilir. Bilhassa sözlü müzikte, gerek ritmik, gerekse duygu vurgularının çok büyük önemi vardır.

Sözlerin müziklenmesinde asıl önemli olan ve unutulmaması lâzım gelen baş unsur (vurgudur). Bunu, daha geniş olarak (prozodi) bahsinde inceliyeceğiz. Şimdi gelelim, halk müziğindeki ritim örneklerine. Bunları basit, bileşi ve aksak (karma) ölçülerde olmak üzere ayrı ayrı incelemek gerekiyor. Türk halk müziğinin ritmik gruplanmaların-

da kullanılan nota sürelerinden başlıcaları şunlardır.

Basit ölçülerde ritim: Benzer ritimler; bu neviden ritimlere, bütün ölçü çeşitlerinde de rastlanır. Ritmik motif iki, üç veya dört kere peşisıra tekrarlanır. Bu tekrarlanmalar ya aynı, yahut da ayrı melodik irtifalarda olur. Aşağıda bu neviden örneklere bakınız.

Bu örneklerden birincisi olan «Manastır Türküsü» nde ritmik motif, aynı melodi perdesi üzerinden dört defa tekrar edildikten sonra türkünün ikinci kısmına geçilir. Bu kısımda ritim ve melodide yeni değişiklikler görülür. Üç ve beş numaralı örneklerde ritmik motifler ayrı melodik perdeler üzerinden geçer, geri kalan diğer örneklerde ise dörder kere duyurulur. Bilhassa yedinci örnekteki şekil, bütün oyun havası müddetinde hâkim rol oynar.

Eksik zamanla başlayan ritimler: Bilhassa sözlü müzikte çok görülen bu neviden ritimler, prozodi bahsinde de göreceğimiz gibi, daha ziyade sözle melodinin uygunluğu endişesinden ileri ge-

Mahmut Ragıp Gazimihâl

G. Kösemihâl ailesinden dört kardeş, 1876 göçmenliğinde yüzyıllar boyu sahibi kalınan Samakov'un 16 köylü İhtiman nahiyesini (1) Ruslara bırakarak cepte olanla ânide İstanbul'a gelmiş çoluk çocuklarıyla güç duruma düşmüş ve sözü geçen emlakteki özel hakları bir daha da tamtamamışlardır. Dört kardeşi analım: Mahmud Nedim Paşa, Ragıp Bey, Şazi Bey, Mehmed Bey. Eski zamanlar göreneğince her birinin ismi başında Mihaloğlu lâkabı vardı. İşte Mahmut R. Gazimihâl ile hayattaki iki kardeşi bunlardan Mahmut Paşanın oralı kızı Fethiye ile, Ragıp Beyin çrahlı oğlu Dr. Yusuf Ragıp'ın

1592

1593

1594

1595

1596

1597

1598

1599

1600

1601

1602

1603

1604

1605

1606

1607

1608

1609

1610

1611

1612

1613

1614

1615

1616

1617

1618

1619

1620

1621

1622

1623

1624

1625

1626

1627

1628

1629

1630

1631

1632

1633

1634

1635

1636

1637

1638

1639

1640

1641

1642

1643

1644

1645

1646

1647

1648

1649

1650

1651

1652

1653

1654

1655

1656

1657

1658

1659

1660

1661

1662

1663

1664

1665

1666

1667

1668

1669

1670

1671

1672

1673

1674

1675

1676

1677

1678

1679

1680

1681

1682

1683

1684

1685

1686

1687

1688

1689

1690

1691

1692

1693

1694

1695

1696

1697

1698

1699

1700

1701

1702

1703

1704

1705

1706

1707

1708

1709

1710

1711

1712

1713

1714

1715

1716

1717

1718

1719

1720

1721

1722

1723

1724

1725

1726

1727

1728

1729

1730

1731

1732

1733

1734

1735

1736

1737

1738

1739

1740

1741

1742

1743

1744

1745

1746

1747

1748

1749

1750

1751

1752

1753

1754

1755

1756

1757

1758

1759

1760

1761

1762

1763

1764

1765

1766

1767

1768

1769

1770

1771

1772

1773

1774

1775

1776

1777

1778

1779

1780

1781

1782

1783

1784

1785

1786

1787

1788

1789

1790

1791

1792

1793

1794

1795

1796

1797

1798

1799

1800

1801

1802

1803

1804

1805

1806

1807

1808

1809

1810

1811

1812

1813

1814

1815

1816

1817

1818

1819

1820

1821

1822

1823

1824

1825

1826

1827

1828

1829

1830

1831

1832

1833

1834

1835

1836

1837

1838

1839

1840

1841

1842

1843

1844

1845

1846

1847

1848

1849

1850

1851

1852

1853

1854

1855

1856

1857

1858

1859

1860

1861

1862

1863

1864

1865

1866

1867

1868

1869

1870

1871

1872

1873

1874

1875

1876

1877

1878

1879

1880

1881

1882

1883

1884

1885

1886

1887

1888

1889

1890

1891

1892

1893

1894

1895

1896

1897

1898

1899

1900

1901

1902

1903

1904

1905

1906

1907

1908

1909

1910

1911

1912

1913

1914

1915

1916

1917

1918

1919

1920

1921

1922

1923

1924

1925

1926

1927

1928

1929

1930

1931

1932

1933

1934

1935

1936

1937

1938

1939

1940

1941

1942

1943

1944

1945

1946

1947

1948

1949

1950

1951

1952

1953

1954

1955

1956

1957

1958

1959

1960

1961

1962

1963

1964

1965

1966

1967

1968

1969

1970

1971

1972

1973

1974

1975

1976

1977

1978

1979

1980

1981

1982

1983

1984

1985

1986

1987

1988

1989

1990

1991

1992

1993

1994

1995

1996

1997

1998

1999

2000

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

2012

2013

2014

2015

2016

2017

2018

2019

2020

2021

2022

2023

2024

2025

2026

2027

2028

2029

2030

2031

2032

2033

2034

2035

2036

2037

2038

2039

2040

2041

2042

2043

2044

2045

2046

2047

2048

2049

2050

2051

2052

2053

2054

2055

2056

2057

2058

2059

2060

2061

2062

2063

2064

2065

2066

2067

2068

2069

2070

2071

2072

2073

2074

2075

2076

2077

2078

2079

2080

2081

2082

2083

2084

2085

2086

2087

2088

2089

2090

2091

2092

2093

2094

2095

2096

2097

2098

2099

2100

15 - 2/4 Keklük

16 - 2/4 Çember

17 - 2/4 Kozanoğlu

18 - 2/4 Karanfil

19 - 3/4 İzmir Zeybeği

20 - 2/4 Uşudım

21 - 2/4 Gülşan Türküsü

22 - 2/4 Koca

23 - 2/4 Koca

24 - 2/4 Koca

25 - 2/4 Koca

26 - 2/4 Koca

27 - 2/4 Koca

28 - 2/4 Koca

29 - 2/4 Koca

30 - 2/4 Koca

31 - 2/4 Koca

32 - 2/4 Koca

33 - 2/4 Koca

34 - 2/4 Koca

35 - 2/4 Koca

36 - 2/4 Koca

37 - 2/4 Koca

38 - 2/4 Koca

39 - 2/4 Koca

40 - 2/4 Koca

41 - 2/4 Koca

42 - 2/4 Koca

43 - 2/4 Koca

44 - 2/4 Koca

45 - 2/4 Koca

46 - 2/4 Koca

47 - 2/4 Koca

48 - 2/4 Koca

49 - 2/4 Koca

50 - 2/4 Koca

51 - 2/4 Koca

52 - 2/4 Koca

53 - 2/4 Koca

54 - 2/4 Koca

55 - 2/4 Koca

56 - 2/4 Koca

57 - 2/4 Koca

58 - 2/4 Koca

59 - 2/4 Koca

60 - 2/4 Koca

61 - 2/4 Koca

62 - 2/4 Koca

63 - 2/4 Koca

64 - 2/4 Koca

65 - 2/4 Koca

66 - 2/4 Koca

67 - 2/4 Koca

68 - 2/4 Koca

69 - 2/4 Koca

70 - 2/4 Koca

71 - 2/4 Koca

72 - 2/4 Koca

73 - 2/4 Koca

74 - 2/4 Koca

75 - 2/4 Koca

76 - 2/4 Koca

77 - 2/4 Koca

78 - 2/4 Koca

79 - 2/4 Koca

80 - 2/4 Koca

81 - 2/4 Koca

82 - 2/4 Koca

83 - 2/4 Koca

84 - 2/4 Koca

85 - 2/4 Koca

86 - 2/4 Koca

87 - 2/4 Koca

88 - 2/4 Koca

89 - 2/4 Koca

90 - 2/4 Koca

91 - 2/4 Koca

92 - 2/4 Koca

93 - 2/4 Koca

94 - 2/4 Koca

95 - 2/4 Koca

96 - 2/4 Koca

97 - 2/4 Koca

98 - 2/4 Koca

99 - 2/4 Koca

100 - 2/4 Koca

(Devam edecek)

fotografı vardır (1911): Ön sıradan küçük üyelerin başında Mahmut da görülebilir. Müsamerelerde pek teşvik görmüş ve bu onun geçim istikbalinin farkına varılmadan habercisi bile olmuştu!

İstanbul'da 1900 de doğan Mahmut Ragıp Gazimihâl, bir yandan da okula devam ediyordu. Bir müddet Kumkapı Fransız Kollejinde okuması dil bilgisini beslediği gibi, koro ile ilk orada temasa gelebilmek de armoniye karşı dikkatini çekti; kemana metolla bir frenden başladı... Çocuklukta pilâklardan bando marşlarını asker babası gibi hoşlanarak dinlerdi. Ablası metolla piyanoya başladı: Çerni, Klementi, Mozart. — Sonra Vefa Ortaokuluna geçti. — Sıhhi şartlar yüzünden lise tahsilini sonradan tamamlamıştır.

Hayatı için bir dönemeç teşkil eden sıhhi şarttan maksat sudur: Bir yaz tatile Bakırköy'de az fasılayla iki kaza geçirdi: Önce kiraz ağacından düşerek dizi incindi ve geçti; sonra da futbol oynarken düşüp örselenen aynı nokta yüzünden iki yıl alçıda yattı (1917 - 19). Fakat bu çileli vade kendisini edebî (2) musiki okumalarına bağlamıştı. Babasının ikaz ve yardımlarıyla C. Flammarion ansiklopedisinde Saint-Saens kalemiyle yazılı bütün musiki maddelerini tercümeye çalıştı! Bibliografyalarda işaretli Fétis ciltleri de getirildi. — İlâve edelim ki o, henüz Şehbal mecmuasındaki musiki

(1) İhtiman nahiyesi Filibe ile Sofiya arasında istasyondur; meşhur Kapıkıderbendi geçtinin kasabasıdır; Mihaloğlu Mahmud Bey tarafından kurulup uğrak yapılmıştır. Bu Mahmud Beyin adı ilk olarak bir Harmankaya evkaf yazısında geçer. İlk Osmanlı tarihî kaynağı *Düsturname-i Enveri* onun İhtiman vakfını ve hayatta bulunduğunu yazar (XV. Y.). Evtiyya Celebi de askeri bağındaki İhtimanlı Mihaloğullarını tanıyıp anan son kaynak olarak biliniyor. Hep askerdiler.

(2) Osmanlı tarihi ve romanla hâlâ da uğraşır. Eve bir ilkönce profesörün kitaplığı ihtihak etmişti: Psikoloji, metafizik, ayrıca mitoloji bahislerine merak sardırdı, faydalandı.

2000 parçesile Ankara Konservatuvarı kütüphanesine hediye etmeyi vazife bilmiş ve bunun huzurunu duymuştur. Çilesini tamamladıktan iki yıl sonra Birinci Dünya Harbinin mütarekesi ilân olunmuştu. Bir iş tutması gerekiyordu: Bu yol musikiden başkası artık olamazdı, her durum o yolu istiyordu; her şeyden önce merak o yana yönelmişti. Yine babası — zorluklara rağmen — gayret etti: Yedi ders yillik, önce Berlin'de, sonra Paris'te musiki bilgisini ilerletmesinde âmil oldu (1921 - 1929); fakat tâtıl aylarında Bakırköy'e gelip yine dönüyordu. — Tesadüf Bakırköy'de musiki meraklısı birkaç ciddi genci yakınlaştırmıştı; faydalı bir oda orkestrası kurmuşlardı; muntazaman toplantı ciddî partitür uyarımlarına çalışıyorlardı. Mahmut da aralarında idi. Avrupada ise yalnız yüksek solfej, armoni, kontrapunt, musiki tarihi ve keman (Berlin'de ayrıca vio-

Mahmut Ragıp Gazimihâl

la) çalışmalar ile yetinmiyerek, kütüphanelerde de araştırmalarda bulunuyor, konser ve operaları takibediyordu. Muhtelif profesörlerinden en fazla M. Eugène Borrel ile münasebette kalarak, onun yüksek bilgisinin alâkasından feyiz aldığı söyleniyor. Şükran borcunu daima anar ve kendisiyle hâlâ muhabere eder. — Adnan Saygun ile olan dostluğu da aynı alâka yıllarından olarak Paris'te başladı.

M. R. Gazimihâl'in öğretmenliği dönüştürme başlamıştır. İstanbul'daki üç ders yıllık ortaokul keman öğretmenliklerinden sonra Ankara Musiki Muallim Mektebi'ne alındı (1932 başı). Devlet Konservatuvarının açılışında oranın bazı sınıflarına atanarak, kemana bıraktı. Birkaç yıl Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Şubesinde ve As. Musika Meslek Okulu açılınca orada yine birkaç yıl ilâveten dersler verdi. — Son yıllarda yalnız konservatuvarda kaldı, otuzuncu hizmet senesi dolmak üzeredir. Esas dersleri, musiki tarih ve teorisi-nin muhtelif bahislerine aittir. — Öğrencilerinin ve yazılarının sayısını bilmiyor.

Bazı kaygularını bildirmesini istediğimiz için şu düşüncelerini bize samimiyetle yazdı: «Meslek yıllarının sonunda kendinden söz açmak gençliğe belki faydalı olabileceğini düşünerek sorunuza kısaca cevap veriyorum: Musiki gibi engin bir mesleğin her hangi bir dalında sergeden bile küçük kalmak mukadderdir. Tam bir şeyler kavrar gibî olunurken gerginliğin gevşemesi de ayrıca baş gösterir. Bir terazi olsa da unutulmalarla hâzıralarımı bir kefeye ve şu andaki tortuları öbür göze koyabilirdim, bu ikinci kefe öylesine havaya fırlardı ki, belki kolu bile kırılırdı! Keyfiyetin bu durumda kalacağını anlar anlamaz, yani erkenden, tevazua alışmaya başlıyordum. Kendime göre bazı prensiplere bağlı kaldığım doğrudur. Çünkü her şeye rağmen konumda an-

değilim. Fakat, onu mesleğim yönünden her vesilede teşvike çabaladım. Bu da lâzımdı.

«Folklor sevgim bu tâbiri öğrenmezden çok önce, yani çocukluktan başlar: Celil adında genç bir Erzincanlı arabacımız vardı, sonradan Çanakkale'de şehit düştü. Bu yiğit delikanlının öyle tizleşebilen, hararetili, gümrak ve tesirli bir sesi vardı ki, bahçede, mehtapta, arabada memleketi ağızıyla söylediği zaman hem kendisi ağlar, hem de bizleri ykardı. Meşhur Anadolu hikâyelerini okuyabilmek hevesiyle okumayı yanımda çabuk ilerletti. İşte bu sazsız seste o zamana kadar işitmediğim bütün bir yurt sesi âlemini bir köşesinden keşfeder gibi olmuştum. Rauf Yekta Bey Şehbal'de ilk bir musiki etnografyası makalesi çıkarmıştı; merhum da henüz folklor tâbirini bilmiyordu. Celil'in sonraki tesiri, sonradan bana o makaleyi tekrar tekrar okuttu. Aklım uyandı, fakat inkân elvermedi. — Meslek hayatımın kamçuları böylece hep alın yazıları gibi tesadüfler halinde tecelli etti ki, her birini düşündükçe daima şaşarım: Yıllar ilerledikçe mesleğin pratiğinden uzak düşmek, infirad ve inzivaya katlanmak, masa başına bağlı kalmak, bu çalışmaya vakit bulabilmek, okulum çevresinden uzaklaştırılmamak...

«Memlekette musikoloji ile uğraşan hiçbir yazının çırağı olmadım, her hangi bir halkaya intisap etmedim ve hiçbir ichtihadın etkisi altında kalmamaya bilhassa dikkat ettim. O suretle ki hatâ ve sevaplarımla, infirad halinde çalışmaktan hoşlandım. Et yemeyişim, misafirliğe gitmediğim ne kuvvette birer huyum olduysa, siyaset gibi konularda amatörükten hoşlanmamışım da o kadar mutlak kaldı. Gönülümdeki siyasetler vatanım, milliyetçiliğim, dinim ve mesleğimden ibaret kaldı. Hususiyetlerle baş ağrıttığımdan dolayı özür dilerim.— Kazanca da önem vermedim. Kendi gelenle yetindim.

«Çalışmalarında kendime göre bazı prensiplere bağlı kaldığım doğrudur. Çünkü her şeye rağmen konumda an-

todidakt sayılımm. Meselâ:

1) Başkalarına üzerinde durulduğunun farkına varabildiğim konuları kurealamadım. — Filolojiden yardım arama meylim belki hoş görülmez.

2) Küçük düşürücü tenkidlerde ısrar etmedim. Tenkidde istihza ayıptır.

3) Edvar kitaplarına el sürmedim; çünkü arapça ve farsça bilmem. Bazı fransızca tercümelerini gördüm. Nuruosmaniye kitaplığındaki Abdülkadir yazmalarından saz bahislerini, çevirttim. Kantemiroğlu'nun yazması gibi türkçeleri taradım. Notlarımı uygun konuları kurcaladım; o kadar... Bu kitaplar köylü dans ve sazlarından bahsetmez...

4) Organografya ve koreografya ile ilgili işlenmemiş konular üzerinde tecrübeyle durdum. Arandıkça çok şeyler çıkıyor. Perakende metinler ziyadesile verimlidir.

5) Türkiye ile Avrupanın musiki münasebetleri konusu bilinmiyordu; onu ele aldım, çok aradım. Daha da aranmalıdır.

6) Haddim dairesinde meslek terminolojimizle de çok uğraştım. Fakat, didaktik mahiyette, derslerime lâzım olanından fazla yazı neşretmedim.

7) Başka bir paragrafı «Yanlış-Doğru» faslına tekrar ayırıyorum: Yer yüzünde kusursuz veya değiştirilmelere uğramıyacak hiç bir musiki kitabı çıkmamıştır. Şarkıların «Lâyühti olan Tanrıdır» vecizesini herkes bilir. Garpta da «Erratus humanist est» sözü hüküm sürer. Yeter ki, bilgiyi şahsımızla mezarla götürmeyelim; hem de iddiaçı olmayalım. İlk denemeleri ilk meslek hizmetkarları esirgerse, konular üzerinde iyi niyetli tartışmaların mahremiyetine imkân kalmaz. Pürüzler ikinci ellerde zelir; fakat, bunun da tatlı bir üslubu ve nezaketi iş görmelidir diye düşünüyorum.

8) Son bir fasıl yaş haddi meselesine düşüyor: sanatın pratik veya yaratıcılığında yetkisi türlü sebeplerle verimsiz kalacağını sezinen musikicilerin erkenden musikografik yoluna saptıkları doğrudur; çünkü, o alan da hele

genç merkezlerde büyük himmetler beklemektedir. Bizde o yolda mürekkep yalamışların ilk yazılarına bakarsanız hep genç yaşlarda çıkarılmış olduklarını görürsünüz. Meselâ, kendi ilk yazımı yirmi bir yaşındayken neşretmiştim: bu, musiki mesleğine çocuklukta girilmenin bir ceremesidir. O yüzden 35 yıllık yazılarımın ilk yirmi yıla ait olanları «eski» savılmalıdır. Sonrakiler git gide de çoğalıyor: çünkü, dağaroğı mezara gitmekten kurtarmak istiyorum. Cümlesini yüzde doksan karşılıksız çıkarmakta acele edişimin sebebi işte bu sorumlu durumdur.

«Askerliğimi yapamamak içimde bir ukteydi. Onun bir benzeri de devlet kuşu gibi kendi gelip başıma kondu: Bir askeri okulda beş yıl öğretmenlik yaptım, subay evlâtlarım oldu. Ordu nun sanat kültürüne iki de kitapçık veribildim.» diyor. **

Mahmut Ragıb'ın dediğine göre makalelerinin sayısı belki üç bindir. Şimdi Münih'te yüksek tahsille meşgul ve pek değerli bildiği eski öğrencisi Bay Gültekin Oransay'ın bibliyografya cildi bu bakımdan da zengin olarak yayımlanacaktır.

Millî Mecma, Müzik Görüşleri, Türk Folklor Araştırmaları gibi dergi koleksiyonlarının ciltlerinde tefrikaları vardır. Avrupada çıkanları da oldu.

Çıkmış ve çıkacak bazı kitapları sunlardır:

* Balkanlarda musiki ilerleyişi (Ankara 1937. — sayfa 387).

* Türkiye — Avrupa musiki münasebetleri (İstanbul 1939. — s. 160).

* Türk askeri muzikaları tarihi (İstanbul 1955. — Maarif Basımevi; s. 400).

* «55 Opera» (İstanbul 1957, Maarif Basımevi; s. 400).

* Asya ve Anadolu kaynaklarında İKLİĞ (Ankara, «Ses ve Tel Birliği» Yayını: I. — Basılmak üzeredir: 1957)

* Musiki Sözlüğü (Hazırlanmış ve kabul edilmiş olup, yakında basılacaktır: 1958) s. 800

* Yurt halk dansları: katalog denemesi (Hazırlanması bitmek üzeredir).

Ağıtlar :

Müftü ye Ağıt

Derliyen: Mehmet BOZDOĞAN

Hicri olarak 1311 senesinde Bahçe'de bir ayaklanma olur. Bu ayaklanmanın başında Bahçe Müftüsü ve yanında birkaç softa bulunmaktadır. Fakat kısa bir zamanda bu isyan bastırılır ve Bahçe Müftüsüyle beraber çalışanların hepsi asılır.

Müftünün asıldığını gören annesi oğlu için aşağıdaki ağıdı söyler.

Müftümün sakalı kara
Yusufumu çekmen dara
Kefenleri boğazında
Asılmışlar sıra sıra.

Hele ülese ülese
İnsanlar öldü beleşe
Biz müftüyü vermek dey
Mapuslar düşmüş talaşa.

Kalmadı Osmanlı fendi

seyhliğinde bulunmuştur. 1736 tarihinde vefat etmiştir. Merkezi Üsküdar'da İna'diyeden Karacaahmede giden caddenin sağ tarafında ve yol kenarındadır. İlahileri bir divançe dolduracak kadar çoktur.

79 — YUSUF BABA:

Sivrihisarlıdır, Veli tanınmış zatlardan olup 1511 senesinde vefat etmiştir. Kabri Eyüp Sultan türbesi avlu kapısının karşısındadır. Hacc'e gitmiş, dönüşünde aldığı mânevî ilham ile Kubbe-i Saadet dışındaki asâyı üç parça edip bir parçasını Eyüp Sultan, bir parçasını Emir Sultan, bir parçasını da Hacı Bayramı Veli türbelerine armağan etmiştir.

80 — YUSUF DEDE:

Konyalı olup Mevlevî şeyhlerindedir. Beşiktaş Mevlevî tekkesi şeyhliğinde bulunmuş, 1699 tarihinde vefat etmiştir. Türbesi Çırağan sarayının altın da idi.

81 — ZEKÂİ EFENDİ:

Bursa Yenişehirli İbrahim Beyin oğludur. Simavlı Şeyh Hasandan feyz almıştır. İstanbul'da Topkapı civarındaki Kürkçübaşı Ahmed Şemsüddin ma-

Asılan da müftüm belli
Aşiretten ünün almış
Azizli Mehmet efendi.

Adanadan Vali biner
Gelir de odama iner
Vallahi yalan değilim
Dört yanında kandil yanar.

Avradının adı Melek
Kucağında ağca bebek
Adanaya inmiş gelmiş
Başı kabak yalın ayak.

Kara sakal parıl parıl
Kuran okur gürül gürül
İstanbul'da âlim hoca
Gel de asanlara darıl.

Saat asılı döşünde
Yaşıl sarığı başında
İkisini birden asman
Yazık olur genç yaşında

hallesinde Ümmî Sinan tekkesi şeyhliğinde bulunmuştur. Divanı basılmıştır. 1812 tarihinde vefat etmiştir. Biraz önce adı geçen Ümmî Sinan tekkesindeki kabrinin ziyaretçileri çoktur.

82 — ZÂKİR OĞLU ABDULLAH Efendi:

Atpazarlı Osman Efendi ile Selâmi Ali Efendinin mürsididir. Celvetî tarikâtindedir. Alipaşa tekkesi şeyhliğinde ve Fatih camii vâziliğinde bulunmuştur. 1658 senesinde vefat etmiştir. Kabri Karacaahmedde şimdi bir harabeden ibaret olan eski Miskinler tekkesi arkasındadır.

★

Yüz yıllarca İstanbul halkını çeken bu ziyaret yerlerini bugün de unutanların sayısı pek az değildir. Mânevî kaynaklarda ümit ve teselli bulmak isteyenlerin bundan sonra da bu ziyaret yerlerini unutmıyacıkları muhakkak gibidir. Bu ziyaret yerleri hakkındaki ilerde elde edeceğimizi sandığımız bilgileri de yine bu sahifelerde okuyuculara sunmak isterim.

(BİTTİ)

daha
ucuzdur...

Çünkü FAY mükemmel bir de-
riyle daha fazladır. Kalite
bakımından daha üstündür...
dolayısıyla fiat tekâmülünden
çok daha ucuzdur. Çünkü her
temizleme için FAY'ın bir
çak, çatal, kaşık, bıyık,
emaye ve madenî eşya ile
tümünü temizleyişinize
petiçliği kolaylık ve sürat-
ten siz de kolayca ediniz...
hemen bugün FAY ALINIZ.

Fay Temizleme Tuzu
Tuzlu Sabun Fabrikasının
genel merkezinde,
muhtelif büyük şehirler
tarafından birçok teminle
mâlet mevcuttur.

Evimiz, fabrikamızda
Noktasız olarak
her türlü temizlik için
Özellikle mükemmelleşmiş
ve tükümü
temizliği için...

fay

DAHA İYİ
HERŞEYİ
TEMİZLER

Sevdiğiniz abonesi
344 altı aylık
abonesi 150
kuruştur.
Yıllık değeri sevdiğiniz
abone 2'dir.

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Adres değişiklikleri
büyük parti ve ücreti
tâbi değildir.
Baskıyanan yazılar
teker teker
kade edilir.

Yazı İşleri Mes'ul Müdürü: İ. HİNÇER